

כל כיום כדי שחזור המלח בכל דגש, ונראה לכאורה שמחית ליתן מעט על לבישת המלח בשביל זכירת המלח ואין זה במלח אחרת חמם אין ראוי מה ד"ל מ"ש המעט בשביל זכירת המלח הוא בשביל שכתב לאחר שיכיר עליו מלח קטן כל כיום ובשביל קיום המלח סגי בפעם אחת כיום מה שלוש עלית גדול בשעת החפלה כמו שיואל גם בחפילן במה שמחית פ"א בשעת החפלה ואינו משפך צבם כל כיום, וי"ל דבשביל קיום המלח לא כ"י לרדק לאותו המעט בשביל זכירת המלח אלא כתב מעט זה שבשביל זה יש לאחר שיכיר עליו המלח קטן כל כיום בכל דגש.

מחית החכמה

מחית 1234567

אמנם ממעשים בכל יום אנו רואים שאין מחזיקין כלל אף במחזיקין מן המחזיקין לקנות שום לקיים המלח, ומעשים בכל יום ראוי גמור הוא כמבואר בכתובות ד' ס"ח פ"ב ובכמה מקומות בש"ס ובתלמודים אין מספר. ובגמ' סבדריק ד' נ"ח פ"ב אמר ר"א לא נחתך קרקע אלא לבעלי ארע שנאמר ואיש ארע לו בארץ, ופירש"י ז"ל שם כלומר אין ראוי לקנות קרקע אלא לבעלי ארע, ואם יש בידור לקנות קרקע בשביל קיום המלח לא שייך לומר כלשון אין ראוי לקנות קרקע, ואין לומר שאין זה אלא בחו"ל כי בממלא נאמר בגמרא סתם ואינו מראה שלא כ"י שייך בארץ ישראל, וביצמות דף ס"ג פ"א שאמר רבי אלעזר אין לך אומנות פחותה מן בקרקע שנאמר וירדו וחקקו שם בחום בדיש שאין דר"א גופי אמר לעיל כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם, וא"י דג"ל קרקע לבנות עליו שידור בו וגם לעודך מחנותיו, ולא מלאו מעלה אחרת בקניית קרקע אלא במה שצריך לדירת ביתו ומחנותיו, ואם לא כעיל חיוז וכידור אף על כיוצאים שמה לקנות קרקע בשביל המלח מכש"כ שאין להמיל חיוז וכידור לנסוע ממדינה למדינה רחוקה בפועל רב והולאות מרובות.

ודגמאן המכרשים ז"ל בנימוקיו לאו"ה צ"ל אורחם חיים ס"י חל"ה בעיר שאלא מאמר חו"ל במד"ר סדר חקת פ' י"ט ס"י ט"ז שכתב ח"ל ולא בקפידה בחורב לרדוף אחר המלח אלא כי יקרא קן לפור כי תפגע כי תראה חמור וכו' אם באו לידך את מלוח פליהם ולא לרדוף אחריהם, אבל אחר כעל"י בקש שלי במקומך ורדפכו במקום אחר יעו"ש, כהב כבר השבתי על מאמר זה שנראה לכאורה שאין לרדוף כלל אחר שום מלח אלא שאם באו לידו יעשה אבל שחי חשבות בדבר חדא דר"ל טונת דברי המדרש לפען ליווי כעשה שאינו חיוז מדאורייתא להביא עצמו לידו חיוז דגם במלח ליתא כבר נחבאר שאינו חיוז מעיקר הדין לקנות מלח וכן הוא בחוס' שם דאינו בכלל כעשה וכן הוא בשו"ע ס"י י"ז אלא שצפידן ריחמא ויכל להיות ח"י פונש מה שלא חמד בלבוז יופי המלח כמ"ש ברי"י ובבאחינו לעיל, אבל אין זה ליווי מדין תורה משל"כ בשלי נשוינו על ככה לרדוף אחר כעל"י זה בנחת המדרש, לחלק בין שאר מלח

אמנם המראה יחזקאל כתב סתם על לבישת המלח שהוא רק בשביל סגולת זכירת המלח ולא בזכיר כלל ממה שצריך כל כיום, וכן כתב המכר"ם שיק חו"ד ס"י ר"ן על מלח שילוח בקן ח"ל והפתיחי השוכה ס"י ר"צ כביא שם דר"א דצפידן ריחמא מעשית עלי, ולפס"ד דווקא בליתא דליכא מלח למען תזכרו וכו' דכ"י רשות אבל אינו רשות לגמרי אבל בשילוח בקן דכ"י רשות לגמרי צודאי לא מעשית עלי, ופ"י גם דעתו ז"ל שלא אמרו זה בגמ' אלא על מלח ליתא, וכבר בבאחינו שיש פלוגתא בה ודבריהם ארוכים בצרכי ראיות לכאן ולכאן ואין להאריך. גם לא נחבאר בפוסקים במה שאמרו בש"ס להביא פלוגת לידו חיוז עד כמה בגבול לערוך בה.

עב

ובשלה"ק נשער באותיות סוף אות א' כתב צפידן ברכה במלח שאין מצרכין אלא על מ"ש שמחית האדם לבדד אחרי ולעשות בקן חפילן מילב סוכה ולולב מלח ומרור וכו' צבם, משל"כ במ"ע שאין מחית לבדד אחריהן בקן לקט שכתב ופ"א וכו' מחית לקמה שזה להביא פלוגת לידו חיוז קיום המלח כהלוקי זה, והגם שאפשר לומר דכעל"י מיירי שם לפען בצרכי זה הלוי אם יש בו חיוז מלח בדין, אבל מדיוק י"ל שאף שאין בו חיוז מלח בדין מכל מקום הוא בכלל מה שאמרו בגמרא וצפידן צפידן ריחמא כמו במלח ליתא.

כל המלות ואף שכתבתי לעיל שאפשר לדחות שלכן כחז טעם זה בשביל שקאי על מה שאמר שצריך ללבוש כל היום ואין זה בשאר מלות, אבל עכ"פ כיון שכתב שיש בלבוש צויות טעם על מה שצריך ללבוש בשביל שיש בו זכירה כל המלות שאין טעם זה בשאר מלות וא"כ אי אפשר ללמוד שאר מלות ממלות צויות. ומה שאמרו בגמרא דענשין על עש כעין ריתחא על מה שלא הביא עצמו לידי חיוב, זה אמרו במלות צויות, ומנ"ל למילף שאר מלות מיני, כיון דעכ"פ יש חילוק, וגם אפילו אי ילפינן שאר מלות מהם אין ראוי משם לדג על הערים וצפרע דרך ימים ונכרות שהוא מארבעה שצריכין להודות, ור"י ה"י מסבין בנפשו לעבור דרך ימים בלא מברא מרוב השחוקקות כמ"ש בזה. אבל וודאי מי שאינו עושה כן א"ל לחשוב שיש בזה אחי עונש ח"ו. וכבר הבאתי דבריה גדולים וקדושים שנשעו לארץ ישראל בשחוקקות מרוב ואעפ"כ לא קאו קרקע לביא טעם לידי חיוב לקט שכח ופיאה ושאר מלות שיש בעבודת קרקע, וע"כ דסברי שא"ל לכדר אחר זה ולביא עצמו לידי חיוב כמ"ש בשלח"ק בעצמו ובבאחי לעיל, ומכש"כ לדג על הערים דרך ימים ונכרות.

והשלח"ק עצמו בסוף אות ק' ששם קבע לדבר מקדושת המקום ובאריך עוצה בזה ומקבץ כל המימרות המדברים משבח עלי' לא"י בטעמים ובנימוקים שם לא הזכיר מאומה שיש לחוש לעונש ח"ו אם אינו מביא עצמו לידי חיוב כמו שאמרו צפ"י בתכלת אלא כתב שם טעמים אחרים. גם הביא שם דברי הרמב"ן שיש מ"ע דאורייתא להחייב צא"י ואף שיתבאר להלן שאינו סובר עיקר להלכה בדברי הרמב"ן ז"ל אלא הביאו לרווחא דמילתא, אבל עכ"פ הביאו לחוש לדבריו, ובכאן השמיט טעמו של הרמב"ן, גם טעמים אחרים שבאריך בהם, וכחז טעם שאינו מוכרח כמ"ש.

ונראה שאין כוונתו ז"ל לדמותו לגמרי למה שאמרו צפ"י בתכלת שיש עונש לפעמים, אלא הוא בעין שכתבו בחוס' צפסחים ד' קי"ג ע"ב ד"כ ואין, אחד חירולא דכוי בכלל מנודה לשמים אם אינו קונה עליה לביא עצמו לידי חיוב כדאשכחן במשכ שבי' האז

לשלי. שנית דמה שאמרו צנ"י וצח"י שיוכל להיות עונש ח"ו על מה שלא קנה לו עליה אין ראוי משם אלא כיבא שמחוסר רק הקאי דכיונו שיוכל לקנות במקומו ולא קנה, אבל כיבא שא"ל לו לקנות במקומו אלא שצריך ללכת לעיר אחרת כבר הבאתי מהחיי אדם ונש"א שם שביא ראיות שגם במלות שיש עליהם חיוב כמו שופר ולולב א"ל לילך לעיר אחרת, אלא שלבסוף נשאר צנ"ע כמ"ש טעמו ונימוקו יעוי"ש, אבל במלות שלא נשעו עלי' עדיין מנן לנו שיהי צריך לדג על הערים. וזה שמחלק במדרש בין שאר מלות לשלו' שנאמר בו ורדפיכו ממקום אחר באהב מקום שהוא צריך לרדוף אחר בשל"י, משא"כ בשאר מלות. וכבר הבאתי לעיל מ"ש ק"י בישמח משכ ובחפלא"מ על מאמר זה. ולפי דבריו ז"ל נראה ג"כ בחילוק בג"ל דכשצריך לילך לדרך לעיר אחרת בדרך מצטלו ממנו ועבודה אחרת שיוכל לעשות במקומו, משא"כ בשיכול לקנות המנוח במקומו.

אוצר החכמה

ער

שוב הכוננתי בלשון השלח"ק בשער האותיות אות ק' קדוש שמדבר שם במלות החלויות בארץ ח"ל כל הנוסע לארץ הקדושה נוסע בשביל לקדש עצמו ולקיים המלות אשר שמה בענין שאמרו ח"ל צפ"ק דסוטה מפני מה נחאו' מרע"ה ליכנס לא"י וכי לאכול מפרי' הוא צריך אלא לקיים מלות החלויות בארץ, ובענין כי ראוי לאדם לביא עצמו לידי חיוב מנוח כדי לקיימנה, ואעפ"י שאינו מחויב ביא עצמו לידי חיוב, ומי שאינו עושה כן לפעמים נענש בעת שדין שלמעלה מחוץ כדאיתא צפ"י בתכלת וכו' יעוי"ש. ומלשון זה נראה לכאורה שמדמה נסיפה לא"י למה שאמרו צפ"י בתכלת צקאיות עליה וכחז שזכו בטעם של הנוסעים לא"י, וזה חידוש דאף דוודאי בענין בעצמו אמת דברוים להתקדש משחוקקים לעבוד השי"ת במקום הקודש ולקיים מלות החלויות בארץ שבה לידם, אבל לדמות זה שיוכל להיות לפעמים עונש בזה אם אינו מביא עצמו לידי חיוב כמו שאמרו צפ"י בתכלת צקאיות עליה, זה לא שמענו, חוץ דנראה דגם דעת השו"ע כדעת הסוברים שלא אמר זה אלא במלות צויות מדכתב בטעם בשביל שיש בו זכירה